

Україні: орендувати не можна приватизувати! Уроки Казахстану / В. Саприкін // Дзеркало тижня. – 17 листопада 2000. – № 45; Саприкін В. Незавершена п'єса для нафтопроводу з терміналом / В. Саприкін // Дзеркало тижня. – 20 липня 2001. – № 27. – С. 6. 21. Опімах Р. Є. Енергетичний проект "Одеса – Броди": стан і перспективи / Р. Є. Опімах // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 4 (5). – С. 117–125; Опімах Р. Є. Нафта Казахстану та українська перспектива / Р. Є. Опімах // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 2. – С. 118–125. 22. Гончар М. Стрибок Барса / М. Гончар // Дзеркало тижня. – 2007. – № 5. – С. 2. 23. Гончар М. Російська енергетична політика: обриси експансії / М. Гончар // ПІЧ. – 2007. – № 2. – С. 9–16. 24. Кухарская Н. А. К вопросу о диверсификации энергопоставок и регулирования развития нефтегазового комплекса Украины / Н. А. Кухарская // Економіка промисловості. – 2009. – № 2 – С. 143–149; Мхитарян Н. Стратегічні завдання українсько-казахстанського співробітництва / Н. Мхитарян. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/may/15.htm>; Тарасенко Н. Газовая отрасль Казахстана в контексте украинско-казахстанского сотрудничества / Н. Тарасенко // Україна: події, факти, коментарі. – 2010. – № 9. – С. 26–38. 25. Фоменко В. Украина – Казахстан – новое качество интеграционных процессов / В. Фоменко // Стратегія економічного розвитку України. – 5(12). – С. 59–65. 26. Булегенов С. Реформи сільського господарства України і Казахстану за роки незалежності і шляхи удосконалення економічних відносин: автореф. дис. к. е. н.: 08.07.02 "Економіка сільського господарства" / С. Булегенов. – Інститут аграрної економіки Української академії аграрних наук. – К.: 2003. – 18 с.

Марія Полякова

УКРАИНСКО-КАЗАХСТАНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ: ИСТОРИОГРАФИЯ ПРОБЛЕМЫ

На протяжении многих лет теме украинско-казахстанского сотрудничества не придавалось особенного значения ни отечественными, ни иностранными учеными. Но со времени развала СССР и по сегодняшний день эти страны имеют стабильно дружественные и партнерские отношения, развивают разные направления экономического, политического и культурного сотрудничества, где существуют перспективные проекты и что подтверждается мощной договорной базой в этих сферах. Поэтому объективное изучение истории взаимоотношений этих стран, на основе исторического анализа, дает возможность разобраться в достижениях и неудачах, понять особенности и специфику сотрудничества. Очевидно, что украинско-казахстанские отношения в период независимости нуждаются в переоценке.

Ключевые слова: украинско-казахстанское сотрудничество, историография, Украина, Казахстан, отношения.

Mariya Polyakova

UKRAINIAN-KAZAKH RELATIONS: HISTORIOGRAPHY OF THE PROBLEM

For many years the topic of Ukrainian-Kazakh cooperation was not given much attention of Ukrainian or foreign scientists. However, since the collapse of Soviet Union and till now these countries have stable partnership, develop various areas of economic, political and cultural cooperation, where they have long-term projects and which is confirmed by a strong contract base in these areas. Therefore, studying the history of relations between these countries, based on historical analysis, allows to understand the achievements and failures, the characteristics and specifics of cooperation. Obviously, the Ukrainian-Kazakh relations in independence period need a rethinking.

Key words: Ukrainian-Kazakh cooperation, historiography, Ukraine, Kazakhstan, relationships.

УДК 364(73):327:5-191.2 "1991/2001"

Юлія Комлякова

ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА США В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ (1991–2001 РР.): СУЧАСНА ІСТОРІОГРАФІЯ

У статті проаналізовано сучасну історіографію, присвячену проблемі здійснення США гуманітарної політики у країнах Центральної Азії у перше десятиріччя після здобуття ними незалежності. Визначено науковий доробок західних, центральноазійських, російських та українських вчених.

Ключові слова: США, Центральна Азія, гуманітарна політика, історіографія, науковий доробок.

Із закінченням "холодної війни" та дезінтеграцією глобального супротивника – СРСР перед США постали нові стратегічні зовнішньополітичні завдання. Стосовно пострадянського простору

головним пріоритетом зовнішньої політики США було недопущення розповсюдження впливу Росії, як правонаступниці СРСР, на нові незалежні держави взагалі і на держави Центральної Азії зокрема.

Особливості гуманітарної політики США полягали у своїй зосередженості на правах людини й правозахисних законах, скерованих на захист основних прав і свобод, які порушувалися. Суттєвий вплив на формування пріоритетів у населення країн Центральної Азії мали освітні програми, які фінансувалися США, що з їх боку виступало у якості засобу впливу завдяки "м'якій силі". До заходів гуманітарної політики, здійснюваних США у регіоні можна також віднести програми у галузі охорони здоров'я, трудової міграції населення, боротьби з незаконним обігом наркотиків, що опосередковано стосувалося й США, допомога у вирішенні екологічних проблем регіону тощо.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена безпосередньо постановкою проблеми, адже гуманітарна політика США у цілому та їх реалізація у країнах Центральної Азії зокрема, вперше у вітчизняній історіографії стали предметом спеціального конкретно-історичного дослідження.

Об'єктом дослідження є політика США у країнах Центральної Азії у продовж 1991–2001 рр.

Предметом дослідження є особливості історіографії проблеми щодо гуманітарної політики США, здійснюваної у країнах Центральної Азії (1991–2001 рр.).

Початок 90-х рр. XX ст. супроводжувався значущими подіями у міжнародних відносинах. Так, активно розпочалися державотворчі процеси на теренах СРСР. З'явилася низка нових незалежних держав, серед яких і країни Центральної Азії: Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменистан та Узбекистан. Цей регіон значно вирізнявся та тлі інших радянських республік передусім своєю релігією та культурою, а отже повноцінної інтеграції та асиміляції з іншими радянськими народами не відбулося. Саме тому, країни центральноазійського регіону, після виходу зі складу СРСР, були найвразливішими для зовнішнього впливу. Таким станом справ не могли не скористатися США, які мали на меті зміцнення власного впливу на просторі колишнього СРСР та зменшення ролі Росії у регіоні.

Саме такий стан справ привернув увагу науковців, політиків, політологів, журналістів, які проводили численні дослідження задля прозорішого розуміння реальної картини міждержавних стосунків. Тому вивчаючи поставлену проблематику, автор вбачає за необхідне класифікувати опрацьовані під час дослідження матеріали за внеском у вивчення досліджуваної проблематики: Західна (американська та європейська) наукова думка, праці центральноазійських, українських та російських науковців.

При дослідженні проблематики, поставленої мети та завдань праці, автором опрацьовано значний обсяг літератури західного походження, адже ці автори більш глибоко розуміли інтереси США у регіоні Центральної Азії та зовнішньополітичні тенденції, що супроводжували цей процес.

Серед американських дослідників, які займалися проблемами геополітичної зацікавленості США регіоном Центральної Азії, можна зазначити Л. Джонсона [1], Р. Менона [2, р. 149–181], Ф. Старра [3, р. 164]. У своїх дослідженнях вони висловлюють певний скепсис американській політиці в регіоні, скерованій на протистояння впливу Росії, адже в них не було впевненості в тому, що США візьмуть на себе відповідальність за безпеку в регіоні.

М.-Б. Олкотт пропонує аналізувати політичний розвиток держав Центральної Азії шляхом дослідження тих міфів, які правлячі еліти створили для виправдання невтішних результатів економічних і політичних реформ [4]. Ці міфи були покликані зміцнити суспільну довіру, але, на думку авторів, їх результат був протилежним. Такий підхід до аналізу процесів, що відбувалися представлявся результативним, оскільки його застосування призводить до отримання нового знання про способи легітимізації політичного режиму в Узбекистані і разом з тим показує недоречність висновків багатьох дослідників, які опинилися під впливом міфів, створених правлячими елітами. У роботі "Другий шанс для Центральної Азії" М. Б. Олкотт вважав, що держави Центральної Азії не використали жодну із можливостей, надану їм для демократизації своїх режимів саме через позиції правлячих еліт і схильності західних країн до підтримки консервативних урядів [5].

Якщо вивчаючи геополітичні тенденції західні учені були у тій чи в іншій мірі одноставними, то при дослідженні суто національних тенденцій у політиці, спричинених впливом релігії, західна наукова думка поділилася на декілька таборів. Так, на думку низки науковців, серед яких Д. Ландау та Б. Келнер-Хайнкель [6], керівники держав Центральної Азії, опинившись перед вибором між позиціями "нація проти демократії" або "нація і демократія", обрали перше, не віддавши перевагу демократії.

Звісно, що основним завданням американського політикуму в Центральній Азії на початковому етапі було встановлення у державах регіону демократичних режимів. Тому існує низка праць американських науковців, які вивчали країни регіону у цей період, присвячена саме становленню та

розвитку демократії, успіхам та невдачам нових незалежних країн на шляху зміни політичних режимів. Серед них: Ю. Бінгол [7, р. 43–60], С. Камингза [8] та І. Хаскі [9, р. 813–833].

На тлі західних науковців, які вивчали процеси демократизації в центральноазійських державах вирізнялись такі, які стверджували, що офіційно-авторитарні режими перетворилися на формально-демократичні, при наявному пануванні авторитаризму. До них належали: А. Карім [10], С. Хантінгтон, який хоча і не досліджував держави Центральної Азії окремо все ж дотримувався тієї точки зору, що держава, у якій порушуються права людини, забороняється політична опозиція та свобода слова, не можуть називатись демократичними [11].

Освіта була невід'ємною складовою гуманітарної політики США в країнах Центральної Азії, а отже учені не оминули і її своєю увагою. Серед них: К. де Роуен [12], С. Больджуроваль [13, р. 22–26], М. Мертаух [14]. Усі вони сходилися в тому, що відбувався процес вестернізації освіти у державах Центральної Азії, яка проявлялася переважно у двосторонніх освітніх обмінах та впровадженні освітньої моделі західного зразка.

Найпроблемнішою сферою, яка потребувала особливого фінансування, для урядів держав Центральної Азії, була проблема охорони здоров'я. Звісно, що Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменистан та Узбекистан потребували підтримки іноземних держав, зокрема США. На цьому тлі з'явилися наукові дослідження західних учених, розроблені Ф. Амагохом [15, р. 88–95], Л. Фридманом [16, с. 3–39] та іншими.

Іще однією проблемою, яку розробляли західні дослідники, і яка гостро стояла для усього міжнародного співтовариства, а не лише для держав Центральної Азії була проблема наркообігу та наркотранзиту. Цій проблемі присвячена низка праць таких учених, як С. Вільямса [17, р. 7–30] та М. Б. Олкотт [18, с. 2–13]. У своїх роботах вони наголошували на особливому значенні для США успішної боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин в центральноазійському регіоні, адже опосередковано це впливало і на ситуацію на їх теренах.

Важливий науковий доробок, присвячений проблематиці нашого дослідження, складають праці центральноазійських науковців. Особливу увагу привертають роботи, присвячені дослідженню становлення нових незалежних держав після розпаду СРСР та налагодженню стосунків із міжнародним співтовариством, а особливо зі США, як із країною-переможницею у "холодній війні". Проте, погляди таких дослідників, як Ж. Алдубашева [19, с. 32–37] та А. Тер-Погосян [20] дещо відрізнялися від поглядів їх західних колег. На думку центральноазійських експертів, основні причини зацікавленості США у регіоні Центральної Азії полягали у проблемі розповсюдження радянської ядерної зброї, загрози тероризму та нестабільності в регіоні видобутку нафти.

Питання політизації релігії було вельми суперечливим і серед центральноазійських науковців. Одна група, до якої належали Б. Тібі [21, с. 18–21], М. Мохаммад [22, 41–46], вважала, що немає "політичного ісламу" через те, що не існувало "неполітичного", натомість інша група дослідників, до якої належали А. Нанаєва [23, с. 87–95] та А. Ніязі [24, с. 153–164] наполягала на визнанні "політичного ісламу". Країнознавчий підхід до процесу ісламізації держав Центральної Азії можна знайти у роботах Р. Абазова [25, с. 61–67] та Р. Бобохонова [26].

Центральноазійські учені не обійшли своєю увагою і процеси зміни політичного устрою у державах Центральної Азії. Зокрема, А. Айтхожина [27, с. 13–18] та О. Тохтанбаєв [28] у своїх дослідженнях стверджували, що єдиною метою проголошення центральноазійських держав демократичними було встановлення партнерських відносин зі США задля отримання допомоги для розвитку нових незалежних країн. Конституції та нормативно-правові акти, у яких йшлося про засади демократичного розвитку держав, мали суто декларативний характер, а центральноазійський політикум не збирався втілювати їх у життя.

Наступною проблемою, що знайшла відображення у дослідженнях науковців була проблема розвитку освіти і науки. Цьому питанню присвячено праці Г. Закірової [29], Р. Нуртазіної [30, с. 62–75], А. Толімбека [31] та інших.

Проблеми, пов'язані зі станом охорони здоров'я також не були позбавлені уваги центральноазійських науковців. У праці Г. Ходжамуродова [32, с. 15–19] йдеться про проблеми медичної галузі, з якими зіткнулися уряди держав регіону одразу після здобуття незалежності, а саме про причини масового погіршення стану здоров'я населення, дефіциту медичних засобів, масових захворювань інфекційними хворобами тощо.

Витоки розповсюдженого явища як трудова міграція детально викладені С. Сулаїмановою [33], яка охарактеризувала основні причини цього процесу, шляхи його здійснення та наслідки.

У російській історіографії варто виділити дослідження А. Казанцевим [34]. У цій роботі проаналізовано структуру міжнародних взаємодій, що склались у Центральній Азії та її вплив на регіональну політику найвпливовіших держав світу, зокрема США.

Такі російські дослідники, як А. Уткін [35], Б. Ширяєв [36] переймалися проблематикою нового світоустрою, який сформувався після закінчення "холодної війни". Ці дослідження переважно

полягали у вивченні американських стратегій щодо закріплення власного становища у якості єдиного світового центру сили.

Окрему складову наукового доробку російської історіографії складають наукові праці, присвячені дослідженню саме центральноазійського регіону, або окремим його складовим, у яких вивчено різноманіття тенденцій, явищ та процесів що відбувались у Казахстані, Киргизстані, Таджикистані, Туркменістані та Узбекистані, а також особливості, притаманні саме цьому регіону. До цієї категорії належать праці А. Белоглазова [37], А. Тринкова [38], С. Шеретова [39] та інших.

Не залишилися поза увагою й дисертаційні роботи російських дослідників, у яких розкрито роль США у постбіполярному світі, особливості розвитку держав регіону Центральної Азії тощо [40].

Низка проблем, визначених для дослідження, виявилася досить широким і їх вирішення можливе завдяки систематизованому вивченню сучасних українських, російських, а також американських джерел, завдяки яким зроблені висновки отримають додаткове підтвердження. Аналіз літератури свідчить про те, що сучасна історіографія не представлена комплексними роботами, у яких об'єкт дослідження відображав би поставлену проблематику, що дає підстави для проведення більш поглибленого та детального дослідження.

Розглядаючи українське історичне надбання, слід зазначити, що існує певна проблема недостатнього висвітлення деяких аспектів досліджуваної нами проблематики. Більш того, майже відсутній комплексний аналіз гуманітарної політики США у Центральній Азії. Проте, низка вітчизняних учених зробили суттєвий внесок у дослідження особливостей розвитку Центральної Азії після закінчення "холодної війни". Найбільший науковий доробок до вивчення цієї проблематики вніс Р. Джангужин [41]. Автор аналізував результати перетворень, що відбулися у країнах Центральної Азії, які вже за перше десятиріччя незалежності змогли стати повноцінним та самостійним суб'єктом світової політики. Також Р. Джангужин проаналізував проблеми, які виникали у країнах та у суспільстві під впливом тенденцій регіоналізації й глобалізації ринків, інформаційного простору й універсальності культур.

Наукова праця українського ученого Б. Левика [42] присвячена дослідженню історичного досвіду п'яти пострадянських республік Центральної Азії, однак основний акцент у роботі акцентовано на специфіці створення національних систем безпеки й формування збройних сил на тлі військово-політичної залежності від Російської Федерації та в умовах нових глобальних загроз.

Отже, у науковому вжитку відсутня комплексна праця, присвячена здійсненню США гуманітарної політики в країнах Центральної Азії упродовж 1991–2001 рр., наявні роботи пов'язані з окремим галузям гуманітарної політики.

Список використаних джерел

1. Jonson L. The new geopolitical situation in the Caspian Region / L. Jonson // The Security of the Caspian Sea Region. – Stockholm International Peace Research Institute.: Oxford Univ. Press, 2001. – 219 s.
2. Menon R. In the Shadow of the Bear. Security in Post-Soviet Central Asia / R. Menon // International Security. Summer 1995. – P. 149–181.
3. Starr F. A Partnership for Central Asia / F. Starr // Foreign Affairs. – Volume 84. – Number 4. – 2005. – P. 164.
4. Олкотт М. Б. Дванадцять мифов о Центральной Азии: возвращаясь к написанному / М. Б. Олкотт. – М., 2001. – 30 с.
5. Олкотт М. Б. Второй шанс для Центральной Азии / М. Б. Олкотт. – Москва-Вашингтон. – 2005. – 487 с.
6. Landau J.M. Politics of Language in the Ex-Soviet Muslim States: Azerbaijan, Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Tajikistan / J. M. Landau, B. Kellner-Heinkele. – London: Horst and Company, 2001. – 260 s.
7. Bingol Y. Nationalism and Democracy in Post-Communist Central Asia / Y. Bingol // Asian Ethnicity. – Vol. 5. – No. 1 – February 2004. – P. 43–60.
8. Cummings S. N. Power and Change in Central Asia / S. N. Cummings. – London and New York, 2002. – 168 s.
9. Huskey E. The Rise of Contested Politics in Central Asia: Elections in Kyrgyzstan, 1989–1990 / E. Huskey // Europe-Asia Studies. – Vol. 47. – N. 5 (July 1995). – P. 813–833.
10. Kareem A. B. The Evolution of Authoritarianism in Turkmenistan / A. B. Kareem. – Heldref Subscribe. – 406 s.
11. Хантингтон С. Демократизация в конце XX века / С. Хантингтон. – М.: РОСПЭН, 2003. – 368 с.
12. Civil Wars of the World: Major Conflicts Since World War II / K. R. DeRouen, U Heo. – Т. 1. – ABC-CLIO, 2007. – 912 s.
13. Boldjurova I. S. Higher Education in the Kyrgyz Republic: Problems of Modernization and Internationalization / I. S. Boldjurova // Asia Japan Journal. – № 2. – 2006. – P. 22–26.
14. Mertaugh M. Education in Central Asia, with particular reference to the Kyrgyz Republic / M. Mertaugh // The Challenge of Education in Central Asia, edited by Stephen P. Heyneman and Alan J. DeYoung. Information Age Publishing, Greenwich Connecticut, 2004. – 392 s.
15. Amagoh F. An Assessment of Healthcare Reforms in Kazakhstan / F. Amagoh // Research on Humanities and Social Sciences. – Vol. 3. – N 7. – 2013. – P. 88–95.
16. Фридман Л. Страны Центральной Азии: структурные сдвиги в сфере занятости / Л. Фридман // Центральная Азия и Кавказ. – 2002. – № 6. – С. 3–39.
17. Williams S. The Globalization of the Drug Trade / S. Williams // Social Science. – April 1999. – № 111. – P. 7–30.
18. Olcott M., Udalova N. Working Papers. Drug Trafficking on the Silk Road: The Security Environment in Central Asia / M. Olcott, N. Udalova // Carnegie Endowment for International Peace. Russia and Eurasian Program. – March 2000. – N 11. – S. 2–13.
19. Алдубашева Ж. М. Становление казахстанско-американских отношений / Ж. М. Алдубашева // Вестник КазНУ. – Алматы. – № 2. – 2011. – С. 32–37.
20. Тер-Погосян А. Казахстан и Центральная Азия в "большой игре" Вашингтона / А. Тер-Погосян // Информационно-аналитический центр. – Режим доступа: <http://www.ia-centr.ru/expert/1426/>
21. Тиби Б. Является ли ислам политической религией? Возможность межрелигиозного плюрализма в условиях цивилизационного конфликта / Б. Тиби // Неприкосновенный запас. – 2002. – № 6 (26). – С. 18–21.
22. Моххамад М. В исламе не существует понятия секуляризация / М. Моххамад, В.В. Наумкин //

Россия в глобальной политике. – № 3. – май-июнь, 2013. – С. 41–46. 23. Нанева А. Исламский фундаментализм и политический ислам в странах Центральной Азии / А. Нанаева // Обозреватель. – № 10. – 2008. – С. 87–95. 24. Ниязи А. Возрождение ислама в Таджикистане: традиция и политика / А. Ниязи // Центральная Азия и Кавказ. – 1999. – № 5. – С. 153–164. 25. Абазов Р.Ф. Исламское возрождение в центральноазиатских новых независимых государствах / Р.Ф. Абазов // Полис. – 1995. – № 3. – С. 61–67. 26. Бобохонов Р. Ислам в постсоветской Киргизии / Р. Бобохонов // Центр изучения Центральной Азии и Кавказа Российской академии наук. – Режим доступа: <http://www.ia-centr.ru/expert/17638>; Бобохонов Р. Ислам в постсоветском Узбекистане / Р. Бобохонов // Центр изучения Центральной Азии и Кавказа Российской академии наук. – Режим доступа: <http://www.central-eurasia.com/?uid=2598>. 27. Айтхожина А. Политико-правовое обеспечение ядерной безопасности Республики Казахстан / А. Айтхожина // Информационно-аналитический журнал "Аналитическое обозрение". – № 4. – 2004. – С. 13–18. 28. Tokhtanbayev O. Kazakhstan: Transition to Democracy? / O. Tokhtanbayev. – Ankara, 2001. – 48 s. 29. Закирова Г. Д. Реформирование высшего образования в Казахстане и болонский процесс: информационные материалы для практических действий / Г. Д. Закирова М. Н. Наренова, Т. И. Кеншинбай, Г. Д. Усенбаева. – Алматы, 2009. – 120 с. 30. Нуртазина Р. А. Глобальные тенденции и модернизация послевузовского профессионального образования Казахстана / Р. А. Нуртазина // Право: теория и практика. – 2004. – № 3. – С. 62–75; Нуртазина Р. А. Интеграция образования Казахстана в условиях глобализации / Р. А. Нуртазина // Интеграция образования – 2004. – № 2. – С. 8–15. 31. Tolymbek A. Public Policies in the Higher Education of Kazakhstan / A. Tolymbek // Social Science Research Network. – Режим доступа: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1090393. 32. Khodjamurodov G. Tajikistan Health system review / G. Khodjamurodov, R. Bernd // Health System in Transition. – Vol. 12. – № 2. – 2010. – S. 15–19. 33. Sulaimanova S. Irregular Labor Migration from Central Asia to the United States / S. Sulaimanova // Central Eurasian Studies Review. – Vol. 4. – N 1. – P. 9–13. 34. Казанцев А. "Большая игра" с неизвестными правилами: мировая политика и Центральная Азия / А. Казанцев. – М.: 2008. – 248 с.; Казанцев А. А. Политика США в постсоветской Центральной Азии: характер и перспективы / А. А. Казанцев // Научные школы МГИМО – С. 155–164. 35. Уткин А.И. Американская стратегия для XXI века / А. И. Уткин. – М.: Издательская конропатия "Логос". – 2000. – 272 с. 36. Ширяев Б. А. Внешняя политика США. Принципы, механизмы, методы / Б. А. Ширяев. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2007. – 442 с. 37. Белоглазов А. В. Влияние ислама на политические процессы в Центральной Азии / А. В. Белоглазов. – Казань: Ун-т, 2013. – 294 с. 38. Трынков А. А. Отношения между Узбекистаном и США / А. А. Трынков / Узбекистан: обретение нового облика // Российский институт стратегических исследований [под. общ. ред. Е. М. Кожокина]. – М.: 1998. – Том 2. – 496 с. 39. Шеретов С. Г. Новейшая история Казахстана: 1985–2002 гг. / С. Г. Шеретов. – Алматы: "Юрист", 2003 – 240 с. 40. Артыкбаев А. М. Геополитические процессы в Центральной Азии в эпоху глобализации: дисс. ...канд. полит.наук. 23.00.04 / А. М. Артыкбаев. – М., 2014. – 151 с.; Троицкий Е. Ф. Центральная Азия в системе международных отношений (1992–2009 гг.): автореф. ... докт. ист. наук 07.00.03 / Е. Ф. Троицкий. – Томск, 2010. – 511 с.; Шустов А. В. Становление независимых государств Центральной Азии. Этносоциальные проблемы: 1991–2005 гг.: дисс. ...канд. ист. наук 07.00.03 / А. В. Шустов. – Ярославль., 2006. – 235 с. 41. Джангужин Р. Н. Новые независимые государства Центральной Азии в системе современных международных отношений / Р. Н. Джангужин. – К.: Б.и., 2005. – 580 с.; Джангужин Р. Н. Центральная Азия: абрис новой геополитической архитектуры / Р. Н. Джангужин // Кавказ и глобализация. – 2009. – Том 3. – № 2–3. – С. 43–55. 42. Левик Б. С. Пострадянські республіки Центральної Азії в умовах геополітичних викликів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. / Б. С. Левик. – Донецьк: ТОВ "Східний видавничий дім". – 2014. – 188 с.

Юлия Комлякова

ГУМАНИТАРНАЯ ПОЛИТИКА США В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ (1991–2001 ГГ.): СОВРЕМЕННАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ

В статье рассмотрено современную историографию, посвященную проблеме осуществления Соединенными Штатами Америки гуманитарной политики в странах Центральной Азии в первом десятилетии после обретения ими независимости. Определен научный потенциал западных, центральноазиатских, российских и украинских ученых.

Ключевые слова: США, Центральная Азия, гуманитарная политика, историография, научный потенциал.

Yulia Komlyakova

HUMANITARIAN POLICY OF USA IN CENTRAL ASIA (1991–2001): MODERN HISTORIOGRAPHY

The article examines the current historiography on the problems of implementation by the United States humanitarian policy in Central Asia in the first decade after the attainment of independence. Defined scientific studies of the western, Central Asian, Russian and Ukrainian scientists.

Key words: USA, Central Asia, social policy, historiography, scientific contributions.